

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa domsagor i Västernorrlands län.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 155, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels besluta, att Nätra och Nordingrå domsaga skall från och med den 1 januari 1930 uppdelas å Själevads och Arnäs samt Ångermanlands södra domsagor sålunda, att Nätra tingslag tillägges den förra domsagan, som efter indelningsändringen skall benämnas Ångermanlands norra domsaga, och Nordingrå tingslag tillägges den senare domsagan,

dels ock fastställa avlöningsförmånerna för häradshövdingen i Ångermanlands norra domsaga sålunda:

lön.....	kronor	4,500	
tjänstgöringspenningar.....	»	1,300	5,800.

I fråga om utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Ångermanlandsdelen av Västernorrlands län är i judiciellt hänseende indelad i fem domsagor, nämligen Ångermanlands västra, mellersta och södra domsagor ävensom Nätra och Nordingrå samt Själevads och Arnäs domsagor. De tre sistnämnda domsagorna, av vilka Nätra och Nordingrå domsaga är belägen mellan de båda övriga, hava alla Bottniska viken till östlig gräns och upptaga landskapets sydöstra och nordöstra delar.

Nätra och Nordingrå domsaga har såsom självständig enhet icke bestått längre än sedan år 1900. Den bildades nämnda år genom att den dåvarande Norra Ångermanlands domsaga, som bestod av Själevads, Arnäs, Nätra och Nordingrå fyra tingslag, delades sålunda, att Själevads och Arnäs tingslag sammanfördes till en domsaga samt Nätra och Nordingrå tingslag till en domsaga. Vid tiden för denna delning hade Norra Ångermanlands domsaga en folkmängd av omkring 50,000 invånare, därav omkring 26,000 invånare i Själevads och Arnäs tingslag och omkring 24,000 invånare i Nätra och Nordingrå tingslag.

Nätra och Nordingrå domsaga, som alltjämt består av två tingslag, gränsar i nordöst till Själevads och Arnäs domsaga, vilken numera bildar ett tingslag. I hela sin sträckning från norr till söder ligger Nätra tingslag omedelbart väster och söder om sistnämnda domsaga och sträcker sig söder om dennas område ända ut till kusten. Söder om Nätra tingslag, närmast utmed kusten, ligger Nordingrå tingslag. Sistnämnda tingslag gränsar i sin tur i söder till Ångermanlands södra domsaga, vilken omfattar allenast ett tingslag. För Nätra tingslag, Själevads och Arnäs domsaga samt Ångermanlands södra domsaga finnas tingshus uppförda i respektive Mellansel, Örnsköldsvik och Härnösand. Nordingrå tingslag förhyr däremot tillsvidare tingslokal i Skidsta i Ullångers socken. Tingshusen i Örnsköldsvik och Härnösand innehålla jämväl lokaler för vederbörande domsagokanslier. Nätra och Nordingrå domsagas kansli är däremot inrymt i förhyrd lokal i Örnsköldsvik.

Enligt statistiska centralbyråns senaste uppgifter utgjorde folkmängden den 31 december 1927 i Nätra och Nordingrå domsaga 25,792 personer, därav i Nätra tingslag 18,246 personer och i Nordingrå tingslag 7,546 personer. Folkmängden i Själevads och Arnäs domsaga utgjorde vid samma tid 27,676 personer och i Ångermanlands södra domsaga 38,013 personer.

I vardera av Ångermanlands södra samt Själevads och Arnäs domsagor hållas årligen tio allmänna tingssammanträden. Samma antal dylika sammanträden hålles jämväl i Nätra och Nordingrå domsaga, fördelade med fem sammanträden å vartdera av de två tingslag, varav domsagan består. Tings-sammanträde med tremansnämnd förekommer allenast i Ångermanlands södra domsaga och endast en gång om året.

Beträffande arbetsbördan i de olika domsagorna framgår av arbetsredogörelserna för år 1927, att under nämnda år antalet *handlagda mål* utgjort

<i>I Nätra tingslag:</i>	
tvistemål och brottmål	202
konkurser och konkursärenden	10
lagfarts- och inteckningsärenden	648
andra ärenden, slutligt handlagda	316
	1,176
<i>i Nordingrå tingslag:</i>	
tvistemål och brottmål	172
konkurser och konkursärenden	3
lagfarts- och inteckningsärenden	246
andra ärenden, slutligt handlagda	182
	603
<i>i Själevads och Arnäs domsaga:</i>	
tvistemål och brottmål	377
konkurser och konkursärenden	25
lagfarts- och inteckningsärenden	1,075
andra ärenden, slutligt handlagda	632
	2,109

i Ångermanlands södra domsaga:

tvistemål och brottmål	729
konkurser och konkursärenden	21
lagfarts- och in-teckningsärenden	1,646
andra ärenden, slutligt handlagda	687
	3,083

I fråga om målens beskaffenhet torde få hänvisas till följande med ledning av rättsstatistiken uppgjorda tabell rörande genom slutligt utslag under år 1927 *prövade och avgjorda mål*.

Domsaga	Tvistemål		Brottmål	
	tre-dskovis avdömda eller omedel- bart medgivna	övriga (d. v. s. tvistiga)	däri någon hållits häktad	övriga
Nätra och Nordingrå domsaga	20	39	3	213
därav i Nätra tingslag	16	27	2	86
» i Nordingrå tingslag	4	12	1	127
Sjålevads och Arnäs domsaga	25	63	5	98
Ångermanlands södra domsaga	110	88	7	311

Sedan häradshövdingämbetet i Nätra och Nordingrå domsaga i november 1928 blivit vakant, har fråga väckts om domsagans uppdelning på angränsande domsagor.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 november 1928 har sålunda riksdagens justitieombudsman hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke i anledning av den inträffade vakansen i häradshövdingämbetet i Nätra och Nordingrå domsaga åtgärder borde vidtagas för sagda domsagas ävensom Ångermanlands södra samt Sjålevads och Arnäs domsagors sammanslagning på lämpligt sätt till två domsagor. Justitieombudsmannen har för sin del ansett den närmast till hands liggande utvägen vara en uppdelning av Nätra och Nordingrå domsaga på det sätt, att Nätra tingslag överflyttades till Sjålevads och Arnäs domsaga samt Nordingrå tingslag sammansloges med Ångermanlands södra domsaga.

Beträffande tingslagsindelningen i de föreslagna domsagorna har justitieombudsmannen framhållit, att det tydligen skulle befordra en snabb rättskipning, om envar av dessa kunde bilda ett tingslag, samt att, även om detta icke läte sig göra, det i allt fall måste tillses, att regleringen ingenstädes ledde till en minskning av antalet rättegångstillfällen.

Sedan Svea hovrätt anbefallts att, efter vederbörandes hörande, avgiva utlåtande över justitieombudsmannens framställning, har hovrätten infor-drat yttranden från tingslagsborna, häradsrätterna och domhavandena i ifrå-gavarande domsagor samt länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Samtliga av hovrätten sålunda hörda myndigheter och övriga vederbörande

hava förordat eller i varje fall icke haft något att erinra mot, att en uppdelning av Nätra och Nordingrå domsaga komme till stånd på sätt justitieombudsmannen föreslagit. Jämväl Svea hovrätt har anslutit sig till denna uppfattning, därvid hovrätten emellertid låtit en viss betänksamhet komma till uttryck i anseende till de båda nya domsagornas omfattning.

Meningarna äro däremot i viss mån delade beträffande den blivande tingslagsindelningen i de föreslagna domsagorna.

Under det att sålunda tingslagsborna, häradsrätterna och domhavandena i Ångermanlands södra samt Själevads och Arnäs domsagor ävensom flertalet tingslagsbor och häradsrätten i Nätra tingslag — under förutsättning att uppgörelse kunde träffas angående det vederlag, som nytillkommande tingshusbyggnadsskyldiga hade att utgiva för erhållande av delaktighet i tings- och kanslilokaler i respektive Härnösand och Örnsköldsvik — icke haft något att invända mot att nämnda domsagor efter nyregleringen fortfarande komme att omfatta vardera ett tingslag, hava tingslagsborna och häradsrätten i Nordingrå tingslag påyrkat, att sistnämnda tingslag fortfarande måtte få bestå samt hava eget tingsställe.

Departementschefen har i ärendet anfört i huvudsak följande:

»Vad det föreliggande ärendet angår, kan till en början konstateras, att mellan däri hörda myndigheter och övriga vederbörande full enighet råder om att Nätra och Nordingrå nu vakanta domsaga med hänsyn till sin ringa folkmängd och obetydliga arbetsbörd ej längre bör bestå såsom självständig enhet utan uppdelas å bredvidliggande domkretsar. Även jag ansluter mig till denna uppfattning.

Angående sättet för regleringens verkställande hava ej heller skilda meningar yppats. Justitieombudsmannens i sådant hänseende framställda förslag, eller Nätra tingslags överförande till Själevads och Arnäs domsaga samt Nordingrå tingslags införlivande med Ångermanlands södra domsaga, har sålunda vunnit enhällig anslutning från i ärendet hörda myndigheter och tingslagsbor. Väl har Svea hovrätt härvid uttalat viss betänksamhet av den anledning, att det med hänsyn till de nya domsagornas omfattning kunde bliva nödvändigt i dem anställa biträdande domare, vilket icke vore till fördel för rättsvärden. Hovrätten har emellertid själv icke hållit detta för sannolikt, en uppfattning som jag delar. Såsom stöd härför tillåter jag mig påpeka erfarenheten från de under senare år nybildade Bråbygdens och Finspånga läns domsaga med omkring 56,000 invånare samt Vadsbo härads domsaga med omkring 54,000 invånare, vilka domsagor — båda betydligt folkrikare än de nu föreslagna och i fråga om arbetsbördan fullt jämställda med dem — förvaltas utan hjälp av biträdande domare. Den ökning av de rättsbildade arbetskrafterna, som på grund av regleringen må befinnas erforderlig och som måhända beträffande Ångermanlands södra domsaga är ofrånkomlig, synes mig, på sätt som skett i Vadsbo härads domsaga, lämpligen kunna ernås genom anställande av ytterligare andre notarier.

Ur nyss angivna synpunkt synas sålunda befogade invändningar mot ifrågavarande förslag till reglering av de därav berörda tre domsagorna icke kunna göras. Vad övriga på frågan inverkan förhållanden angår, tala desamma obetingat för lämpligheten av förslaget realiserande. Jag erinrar i sådant avseende till en början därom, att regleringsförslaget står i bästa överensstämmelse med den plan till domkretsindelning, som uppgjorts av de sakkunniga för ordnandet av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av den ifrågasatta rättegångsreformen. Vidare må påpekas, att förslaget genomförande skulle — såsom i det följande närmare kommer att uppvisas — medföra en icke oväsentlig minskning av statsverkets kostnader för domstolsorganisationen. Vad rättsvården i de av förslaget berörda domsagorna angår, skulle densamma ingalunda komma att därigenom på något sätt försämrats; fasthellre bleve, därest den av justitieombudsmannen samt flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna och övriga vederbörande förordade anordningen med allenast ett tingslag i vardera av de nya domsagorna låter sig genomföra, en förbättring härutinnan att vinna genom den ökning i rättegångstillfällen, som skulle uppstå för invånarna i Nätra tingslag och i Nordingrå tingslag. Jag anser mig alltså och under åberopande av de skäl i övrigt, som i justitieombudsmannens framställning upptagits, böra tillstyrka, att förslag förelägges riksdagen om Nätra och Nordingrå domsagas uppdelning mellan angränsande domsagor på sätt förut angivits. Av de båda nya domsagorna bör självfallet den, i vilken Nordingrå tingslag kommer att ingå, fortfarande benämnas Ångermanlands södra domsaga, medan den av nuvarande Själevads och Arnäs domsaga samt Nätra tingslag bildade domsagan lämpligen synes, såsom justitieombudsmannen föreslagit, kunna kallas Ångermanlands norra domsaga.

Beträffande tingslagsindelningen i de nya domsagorna tala onekligen, såsom av justitieombudsmannen och i åtskilliga yttranden framhållits, starka skäl för att de var för sig få utgöra ett tingslag. I det föregående hava påpekats de fördelar i avseende å rättsvården, som därigenom skulle vinnas. De skäl, som anförts mot en dylik anordning, synas mig, i varje fall beträffande den blivande södra domsagan, föga bärande. Definitiv ställning till spörsmålet om tingslagsindelningen i de nyreglerade domsagorna är jag emellertid icke för närvarande beredd att intaga. Denna fråga synes lämpligen böra — efter den ytterligare utredning i ämnet, som från flera håll föreslagits — upptagas till avgörande i samband med fastställandet av de verkställighetsföreskrifter, vilka vid bifall till regleringsförslaget bliva erforderliga. Givet är dock, att icke under några omständigheter får vidtagas minskning av det hittillsvarande sammanträdesantalet, eller tio om året, i vare sig nuvarande Ångermanlands södra domsaga eller Själevads och Arnäs domsaga.

Vad angår tidpunkten för indelningsändringens ikraftträdande synas inga

hinder förefinnas för att detta kan ske redan vid första i sådant avseende lämpliga tidpunkt eller den 1 januari 1930.

Beträffande av statsmedel utgående löneförmåner till häradshövdingarna i de blivande södra och norra domsagorna kan tydligtvis ingen löneökning ifrågakomma, och har sådan ej heller ifrågasatts.

Till närmare upplysning angående statsverkets årliga kostnader för personalen uti ifrågavarande domsagor för närvarande och efter sammanslagningen får jag hänvisa till följande uppställning:

		För närvarande	Efter samman- slagningen
lön för 3 respektive 2 häradshövdingar	kronor	13,500	9,000
tjänstgöringspenningar	»	3,900	2,800
lönefyllnad och resekostnadsbidrag	»	6,000	2,800
dyrtidstillägg, omkring	»	8,100	5,400
3 respektive 2 förste notarier	»	7,200	4,800
dyrtidstillägg, omkring	»	2,550	1,700
3 respektive 2 andre notarier, bidrag därtill	»	3,000	2,000
dyrtidstillägg, omkring	»	1,950	1,300
	Summa kronor	46,200	29,800

Sistnämnda belopp, 29,800 kronor, bör eventuellt ökas med avlöning och dyrtidstillägg till ytterligare en andre notarie, sammanlagt omkring 1,650 kronor. En årlig besparing av i gynnsammaste fall 16,400 kronor kommer sålunda att uppstå.

Då för häradshövdingen i Nätra och Nordingrå domsaga lönen utgör 4,500 kronor och tjänstgöringspenningarna 1,100 kronor, tillhoppa 5,600 kronor, skulle, om mitt förslag om domsagans uppdelning vinner bifall, ordinarie anslaget till justitiestat under Svea hovrätt kunna minskas med ett belopp av 5,600 kronor från och med budgetåret 1930/1931. Å samma anslag för budgetåret 1929/1930 skulle förslagets genomförande medföra en besparing av halva detta belopp. Med ingången av år 1930 skulle jämväl minskat medelsbehov uppstå under anslaget till partiell löneförbättring för häradshövdingarna.»

*Utskottets
yttrande.*

I likhet med departementschefen, de i förevarande ärende hörda myndigheter och övriga vederbörande anser utskottet, att Nätra och Nordingrå nu vakanta domsaga, med hänsyn till sin ringa folkmängd och obetydliga arbetsbörda, ej längre bör bestå såsom självständig enhet, utan att domsagan bör uppdelas å bredvidliggande domkretsar.

Vad angår sättet för domsagoregleringens verkställande eller att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, Nätra tingslag överföres till Själevads och Arnäs domsaga samt att Nordingrå tingslag införlivas med Ångermanlands södra domsaga har, såsom av statsrådsprotokollet framgår, enhällig anslutning från hörda myndigheter och tingslagsbor vunnits. Utskottet finner ej heller anledning till erinran mot förslaget i detta avseende.

Beträffande tingslagsindelningen i de båda nya domsagorna — förslagsvis benämnda Ångermanlands norra domsaga och Ångermanlands södra domsaga — har departementschefen uttalat, att han icke för närvarande vore beredd att intaga definitiv ställning till detta spörsmål. Denna fråga har synts departementschefen lämpligen böra — efter den ytterligare utredning i ämnet, som från flera håll föreslagits — upptagas till avgörande i samband med fastställandet av de verkställighetsföreskrifter, vilka vid bifall till regleringsförslaget bleve erforderliga.

Utskottet, som ävenledes funnit ett uppskov med denna frågas avgörande motiverat, förutsätter, att vid besluts fattande om tingslagsindelningen vederbörlig hänsyn tages till de särskilda förhållanden, som känneteckna ifrågavarande trakter, särskilt de, åtminstone under vissa tider, rådande otillfredsställande kommunikationerna.

Då utskottet i övrigt ej haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förvarande förslag, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) besluta, att Nätra och Nordingrå domsaga skall från och med den 1 januari 1930 uppdelas å Själevads och Arnäs samt Ångermanlands södra domsagor sålunda, att Nätra tingslag tilläggas den förra domsagan, som efter indelningsändringen skall benämnas Ångermanlands norra domsaga, och Nordingrå tingslag tilläggas den senare domsagan; samt

b) fastställa avlöningsförmånerna för häradshövdingen i Ångermanlands norra domsaga sålunda:

lön	kronor 4,500
tjänstgöringspenningar	» 1,300 5,800.

Stockholm den 16 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad*, *O. Bergqvist*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. A. Carlsson* i Gävle, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *C. I. Asplund*, *D. Hansén*, *O. A. Ernfors* och *A. Thelin*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund* i Brattfors, *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Örup, *P. M. Olsson* i Blådinge, *J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp, *O. Nilsson* i Örebro, *G. Strindlund*, *O. Andersson* i Höör, *P. C. Jonsson* i Eskilstuna och *G. Persson* i Falla.